

Goreujska

V MIRU

TRPLJENJU

BORBI

IN SVOBODI

SLAVKO SMOLEJ

GORENJSKA V MIRU, TRPLJENJU, BORBI IN SVOBODI
(PRVA KNJIGA)

IZDANO ZA DESETLETNICO
OSVOBODITVE

PLATNICE IN OPREMA: AVTOR KNJIGE

VSE PRAVICE PRIDRŽANE. COPYRIGHT BY SLAVKO SMOLEJ, JESENICE

ZALOŽIL OKRAJNI ODBOR ZVEZE BORCEV RADOVLJICA

TISK TISKARNE »LJUDSKE PRAVICE« V LJUBLJANI

GORENJSKA V MIRU, TRPLJENJU, BORBI IN SVOBODI

ZBRAL, IZDELAL IN NAPISAL
SLAVKO SMOLEJ

1955

TA PODOBA Gorenjske v miru, trpljenju, borbi in svobodi, je le skromen prikaz življenja Gorenjske tistih let, ko se je človeštvu bližala in nato zadivjala doslej najstrašnejša vojna, ki jo je sprožil nemški fašizem v sli, da si podredi in zaslužni ves svet. Porajala se je v strahotnih letih mučeništva in boja jugoslovanskega ljudstva, ki se je zaradi svojega življenjskega obstoja in ohranitve človeškega dostojanstva uprlo fašističnemu nasilju in v tem boju žrtvovalo življenje vsakega devetega človeka.

Ko se tistih težkih dni že ovija koprena pozabe, naj ta podoba vsaj skromno počasti spomin vseh, ki so iz ljubezni do domače zemlje v borbi za svobodo in pravice svojega ljudstva žrtvovali največ, kar so imeli — svoja življenja.

Ta podoba razgalja vso nizkotnost hitlerjevcev in izraža vse svobodoljubje gorenjskega človeka, ki se ne da že tisoč let in več odtrgati od svojega skopega, a lepega koščka zemlje in od svoje domače govorice.

Ta podoba — da bi se nikdar več ne ponovila — naj pove zanamcem, kako je treba ljubiti domačo zemljo, se zanjo boriti, in če treba, tudi zanjo umreti. Nikogar od nas bi danes ne bilo na Gorenjskem, če bi se Slovenci z jugoslovanskimi narodi v letih 1941—1945 pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije ne uprli nemškemu nasilju in uničevanju ter s svobodoljubnimi narodi skupaj ne premagali fašizma, ki je na Gorenjskem imel namen načrtno iztrebiti vse, kar je slovenskega na Gorenjskem.

Če bodo zanamci ob teh podobah začutili hvaležnost do tistih, ki so se borili in umirali zato, da si danes jugoslovansko delovno ljudstvo na domačih tleh suvereno urejuje svojo usodo kot gospodar na svojem, sem s tem delom dosegel svoj namen.

Na tem mestu se zahvaljujem prijateljem in tovarišem, predvsem Ludviku Bevcu, padlemu za osvoboditev Trsta, in bivšim partizanom Jožu Ulčarju, Ivanu Vovku, Mirku Lakoti in vsem, ki so prispevali svoje ali zaplenjene fotografije in kakor koli pomagali, da je to delo bolj popolno.

Posebno zahvalo dolgujem staremu borcu za delavske pravice in bivšemu partizanu Ivanu Bertonclju, Francu Podstudenšku in prof. Janezu Kramarju za pomoč pri zbiranju gradiva o prvih partizanskih bojih na Gorenjskem.

Predvsem pa se zahvaljujem Okrajnemu odboru Zveze borcev Radovljica, ki je to delo založil in izdal.

Slavko Smolec

PADLIM
BORCEM OSVOBODILNE VOJNE
V ČAST
ŽRTVAM V SPOMIN
V PONOS IN SVARILO
BODOČIM RODOVOM

O domovina, ko te je Bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama in. je rekel: »Tod bodo živeli veseli ljudje!« Skopo je meril lepoto, ko jo je trosil po zemlji od izhoda do zahoda; šel je mimo silnih pokrajin, pa se ni ozrl nanje — puste leže tam, strme proti nebu s slepimi očmi in prosijo milosti. Nazadnje mu je ostalo polno perišče lepote; razsul jo je na vse štiri strani, od štajerskih goric do strme tržaške obale ter od Triglava do Gorjancev in rekel: »Veseli ljudje bodo živeli tod; pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje!« Kakor je rekel, tako se je zgodilo. Božja setev je pognala kal in je rodila — zrasla so nebesa pod Triglavom. Oko, ki jih ugleda, obstrmi pred tem čudom božjim, srce oztrepeče od same sladkosti; zakaj gore in poljane oznanjajo, da je Bog ustvaril paradiž za domovino vselemu rodu, blagoslovljenemu pred vsemi drugimi. Vse, kakor je rekel, se je zgodilo; bogatejši so pač drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravi za vsakdanjo rabo — ali slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno potrkanje in zvezde pojó, kadar se na svoji svetli poti ustavijo ter se ozró na čudežno deželo pod seboj. Vesela domovina, pozdravljena iz vselega srca!

Ioan Cankar: Kurent

TRIGLAV—
VEKOVNA PRIČA TRPKIH IN VELIKIH DNI NAŠEGA RODU

NA GORENJSKEM

— HIŠICA OČETOVA

POMLAD V KARAVANKAH

GORENJSKA VAS POZIMI

BLED

V TRIGLAVSKIH SKALAH

ZA VASJO

RODNA ZEMLJA VELIKEGA PREŠERNA

GORENJSKA DEKLETA V NARODNI NOŠI

V BOHINJU

JESENI V ROVTAH

MLADI KOSEC

»Lani je nemška zemlja pila mojo kri, terjala moj davek; letos pije in terja avstrijska zemlja; čez leto dni morda bom služil Ameriki. Moja pot gre tja, kamor ukazujejo tisti, ki imajo domovino in oblast. Od fabrike do fabrike, iz rudnika v rudnik, s polja v mesto, od dežele do dežele; in nikoli ne vprašajo: kje je tvoja domovina? Vprašajo le: koliko je še vredno tvoje delo, koliko je še v tvojih žilah krvi? In kadar ni več krvi, ukažejo: Pojdi! Pojdi in išči si domovino, poišči si jo kraj ceste, v jarku...!«

Ivan Cankar (1876-1918): Lepa naša domovina

»Jaz, bratje, pa vem za domovino in mi vsi jo slutimo. Kar so nam siloma vzeli, za kar so nas ogoljufali in opeharili, bomo dobili podrnjeno in poplačano s stoterimi obrestmi. Naša domovina je boj in prihodnost; ta domovina je vredna najzlahtnejše kroji in najboljšega žoljenja. Iz muke, trpljenja in suženjstva nešteti milijonov bo vzrasla naša domovina: oša ta lepa zemlja z vsem spojim neizmernim bogastvom. Tedaj bodo le še grenak in grd spomin te gosposke domovine, na suženjstvu zidane, s krojo in solzami gnojene, sramota človeštva, zasmeh pravici...«

Ivan Cankar: Lepa naša domovina

ŽANDARJI... STAVKA KOVINARJEV NA JAVORNIKU (1936)

V PROLETARSKEM PREDMESTJU

GORENJSKI DRVAR

NA KMETSKI PRAZNIK

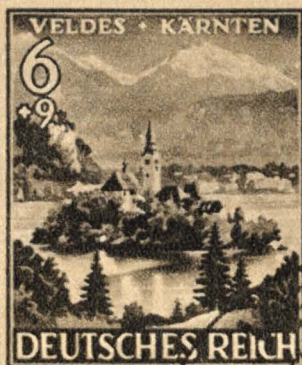

PRED NEVIHTO

GORENJSKE KMETSKE MATERE
V NARODNI NOŠI

11. APRIL 1941 — NEMŠKA VOJSKA JE VDRILA NA GORENJSKO

1. OKTOBER 1941 — NEMCI RAZGLASE GORENJSKO KOT »NEMŠKO ZA VSELEJ«:
S POSEBNIMI POŠTNIMI ZNAMKAMI IN POSEBNIM URADNIM POŠTNIM PEČATOM

TAKOJ PO PRIHODU NA GORENJSKO JE NEMŠKI ZAVOJEVALEC PRIČEL ZAPIRATI
GORENJCCE. V BIVŠI KAZNILNICI V BEGUNJAH JE USTANOVIL GESTAPOVSKO
MORIŠČE ZA VSE, KI ZAVOJEVANJA NISO ODOBRAVALI

ŽE POLETI 1941 JE »HERRENVOLK« Z LEPAKI RAZGLASIL PRVE UMORE
TALCEV IN TAKO PRIČEL URESNIČEVATI SVOJ PROGRAM: GORENJSKA—»NEMŠKA
ZA VSELEJ«

DEUTSCH FÜR IMMER — NEMŠKO ZA VSELEJ — JE POMENILO: DOMOLJUBNE
SLOVENCE JE TREBA POSTRELITI PO GOZDIČIH OB CESTAH...

... POMORITI OB KOLEH NA NJIHOVIH LASTNIH POLJIH...

Bekanntmachung

Als Vergeltungsmassnahme für die in letzter Zeit von Banditen verübten Feuerüberfälle bei Birnbaum und Duplach und für die Ermordung eines Polizeioffiziers bei Feistritz, wurden die nachstehend angeführten Personen

erschossen.

Die Hingerichteten waren Mitglieder von Banden oder standen mit diesen in Verbindung und haben sie durch Lieferung von Nachrichten, Lebensmitteln usw. unterstützt, bezw. durch Unterlassung der vorgeschriebenen Anzeige über Aufenthalt und Tätigkeit der Banden, deren Überfälle ermöglicht.

	Geboren - Roj.:	Wohnhaft - Stan.:		Geboren - Roj.:
1. Blejc Andreas	14. 10. 1912	Mannsburg	45. Klemens Josef	3. 6. 1925
2. Jerman Stanislaus	15. 11. 1919	Preserje	46. Klemens Valentin	11. 2. 1898
3. Kotnik Albin	12. 12. 1926	Laibach	47. Dolžan Miroslav	15. 6. 1921
4. Kočmann Johann	24. 5. 1924	Laibach	48. Gorlantz Gabriel	6. 12. 1910
5. Robič Viktor	6. 12. 1924	Laibach	49. Hojak Eduard	5. 9. 1906
6. Sitar Franz	28. 8. 1913	Leesche	50. Jerman Theodor	19. 6. 1922
7. Smodisch Josef	12. 11. 1913	Laibach	51. Jesche Anton	2. 9. 1912
8. Paulič Michael	3. 1. 1900	Bresowitz	52. Jamšek Jakob	14. 8. 1904
9. Peterka Peter	21. 2. 1921	Klopce	53. Krmelj Dominik	6. 8. 1912
10. Svegel Johann	2. 5. 1909	Godeschitz	54. Krivec August	10. 8. 1910
11. Dovič Stanislaus	13. 11. 1911	Assling	55. Krivec Lampert	14. 9. 1906
12. Zumer Mathias	22. 2. 1919	U.-Göriach	56. Kobentar Mathias	3. 3. 1906
13. Vidic Albert	23. 12. 1908	Falkendorf	57. Kočmar Max	17. 10. 1921
14. Strmole Anton	15. 9. 1922	St. Veil	58. Likovič Rudolf	11. 4. 1914
15. Pintar Franz	11. 11. 1906	Stangern	59. Lipovšek Alois	19. 6. 1918
16. Noč Anton	13. 11. 1899	Karner-Vellach	60. Lipovšek Franz	30. 7. 1916
17. Kerkoč Ludwig	21. 2. 1902	St. Veil	61. Markisetti Ludwig	24. 8. 1924
18. Hočevan Josef	11. 2. 1904	Oradische	62. Masterle Alois	14. 5. 1922
19. Demschar Ignaz	26. 7. 1891	Bresnitza	63. Marinčič Egidius	18. 12. 1911
20. Ravnik Franz	23. 12. 1907	Raune	64. Marinčič Valentin	27. 4. 1921
21. Cerar Valentin	14. 2. 1880	Krašce	65. Petatsch Alois	19. 5. 1911
22. Cerar Lorenz	8. 8. 1909	U.-Tufstein	66. Polka Franz	24. 4. 1921
23. Cerar Johann	17. 12. 1909	Dole	67. Payer Josef	1. 11. 1905
24. Jurgevič Johann	9. 6. 1893	Marlinsberg	68. Potočnik Franz	3. 8. 1922
25. Kreck Rudolf	30. 11. 1880	Laak	69. Pograjec Franz	29. 5. 1913
26. Demšar Alois	15. 6. 1905	Hotaule	70. Potočnik Josef	11. 3. 1921
27. Demšar Lorenz	9. 8. 1909	Hotaule	71. Turk Karl	4. 11. 1903
28. Demšar Anton	9. 5. 1912	Hotaule	72. Vidič Josef	2. 4. 1909
29. Richtarčič Valentin	7. 2. 1913	Hotaule	73. Puc Valentin	26. 1. 1892
30. Bizjak Josef	18. 1. 1910	Mitteldorf	74. Majcen Alois	19. 8. 1899
31. Inglič Paul	21. 1. 1917	Mitteldorf	75. Medveček Milen	7. 9. 1913
32. Hartman Franz	28. 9. 1903	Burgstall	76. Razingger Stanko	8. 11. 1922
33. Debeljak Anton	4. 1. 1898	Podgora	77. Burkhard Mirko	9. 10. 1922
34. Fröhlich Johann	21. 6. 1903	Podgora	78. Tepina Valentin	16. 2. 1919
35. Mur Josef	22. 2. 1911	Podgora	79. Tepina Lorenz	18. 7. 1917
36. Peternell Anton	2. 6. 1901	Podgora	80. Majetič Viktor	8. 10. 1912
37. Taučar Paul	26. 2. 1922	Podgora	81. Burnik Alois	15. 7. 1911
38. Ušenicnik Johann	3. 1. 1904	Laak	82. Preželj Johann	29. 8. 1907
39. Ambrožič Ernst	8. 1. 1913	Birnbaum	83. Mrvica Franz	16. 7. 1904
40. Ambrožič Franz	10. 10. 1910	Birnbaum	84. Baschel Franz	10. 8. 1911
41. Ambrožič Franz	6. 11. 1914	Birnbaum	85. Capuder Johann	10. 4. 1914
42. Ambrožič Johann	13. 11. 1908	Assling	86. Dresar Josef	12. 3. 1925
43. Ambrožič Valentin	20. 2. 1920	Birnbaum	87. Krušič Franz	19. 10. 1896
44. Černalo Slanko	27. 6. 1907	Birnbaum	88. Mohorič Mirko	26. 2. 1926
			89. Mur Josef	1. 3. 1900

Der Höhere -- und Polizeif
gez. RÖ
-- Gruppenführer und Ge

Objava

V zadoščenje za oborožene napade, ki so jih banditi v zadnjem času izvršili pri vaseh Birnbaum in Duplach ter za umor policijskega oficirja pri vasi Feistritz, so bile spodaj navedene osebe

ustreljene.

Umorjeni so bili člani zločinskih tolp ali v zvezi z njimi ter so jih podpirali z obvestili, živili itd. odnosno so njih napade omogočili s tem, da so opustili predpisane prijave o njih bivališčih in njih delovanju.

Wohnhaft - Stan.:

Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Assling
Assling
Assling
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Assling
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Polič
Karner-Vellach
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Jauerburg
Birnbaum
Karner-Vellach
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Birnbaum
Assling
Assling
Assling
Birnbaum
Laak
St. Veit
Repne
Liesing
Jauerburg

90. Pinter Franz
91. Rebolj Josef
92. Šiška Josef
93. Šiška Alois
94. Šušteršič Peregrin
95. Ogrin Albin
96. Ves Franz
97. Hribar Johann
98. Kobilšek Josef
99. Mrak Franz
100. Stanonik Alois
101. Tibljas Marjan
102. Novak Franz
103. Pristovnik Johann
104. Pirc Dušan
105. Trampus Stanko
106. Golob Wladimir
107. Šolar Franz
108. Stanonik Anton
109. Lestan Josef
110. Paulin Franz
111. Eržen Johann
112. Hirschenfelder Alois
113. Hirschenfelder Viktor
114. Meglič Peter
115. Paudeš Bogomir
116. Perko Franz
117. Purger Max
118. Purger Josef
119. Purger Josef
120. Purger Peter
121. Zupan Lukas
122. Ferian Gabriel
123. Gracelj Johann
124. Krivic Stanko
125. Okršlar Ignaz
126. Pogačnik Josef
127. Pogačnik Paul
128. Pfeifer Franz
129. Pečnik Valentin
130. Ravnik Johan
131. Ravnik Franz
132. Rosman Johann
133. Kreuzer Anton

Geboren - Roj.:

8. 2. 1916
24. 4. 1912
29. 1. 1922
9. 2. 1926
27. 4. 1899
29. 2. 1916
22. 5. 1911
10. 11. 1921
5. 12. 1912
1. 10. 1920
30. 9. 1917
15. 8. 1908
10. 10. 1906
12. 12. 1908
10. 6. 1926
12. 9. 1909
8. 1. 1910
29. 1. 1904
29. 5. 1920
5. 2. 1909
2. 4. 1923
12. 5. 1906
26. 6. 1890
23. 12. 1920
5. 10. 1902
11. 8. 1921
13. 2. 1876
10. 6. 1920
17. 7. 1877
21. 10. 1904
19. 1. 1906
18. 10. 1895
13. 9. 1880
17. 4. 1912
3. 2. 1925
14. 2. 1924
24. 3. 1869
27. 6. 1905
29. 8. 1904
9. 2. 1895
8. 6. 1890
24. 3. 1920
8. 2. 1906
17. 9. 1914

Wohnhaft - Stan.:

Felsendorf
Tersain

Gunzle
Pristava
Gr. Mannsburg
Stein

Gabersberg
Gabersberg
Laak
Krainburg
Krainburg
Laak
Görtschach
Krainburg
Duplach
Gabersberg
Radmannsdorf
Ober-Duplach
Ober-Duplach
Ober-Duplach
Redne
Pristov
Duplach
Pristov
Pristov
Pristov
Pristov
Reifen
Reifen
Laufen
Savlj
Laufen
Laufen
Laufen
Birnbaum
Laufen
Laufen
Ober-Duplach
Pristov

... UBIJATI OB CESTAH, UNIČEVATI KJERKOLI!

ŠE VEDNO NEUSTRAHOVANE JE PUSTITI NA TRANSPORTIH V ZAPLOMBIRANIH
VAGONIH BREZ VODE IN HRANE, DA OD ŽEJE IN LAKOTE NA NAJCENEJŠI NAČIN
POMRO

DACHAU... MAUTHAUSEN... BUCHENWALD... V NEMČIJI — DEŽELI NAJSTRAHOT-
NEJŠIH ZLOČINOV. LJUDJE, POBRANI PO BARAKAH DAHAVskega KONCENTRA-
CIJSKEGA TABORIŠČA SMRTI, KOT POLENA NAMETANI PRED KREMATORIJEV,
KJER SO SE KONČALE MUČENIŠKE POTOI MNOGIH GORENJCET

*Grad brez oken, grad brez vrat...
pravljico šepče mati.
Mati, jaz ne morem spati,
kje je očka, mati, mati.
Grad brez oken, grad brez vrat,
vanj pojdiva ga iskat...*

*Grad brez oken, grad brez vrat;
mamica, je daleč tja,
kjer je očka moj doma?
Kdaj ga pojdeva iskat?...*

France Filipič: Mauthausen

NEMŠKI »NADČLOVEK« — ZVER S KLJUKASTIM KRIŽEM IN Z MRTVAŠKO GLAVO
NA POKRIVALU — PO NAČRTU »DEUTSCH FÜR IMMER« ODGANJA Z RODNE HIŠE
MATER Z OTROKI...